

Másnap reggel, 1942. szeptember 1-jén, hétfőn Kuper, mint mindig, a Miarka utcai nyári rezidencia előtt állt a kocsival és várt. Az Elnök szokása szerint alig hallhatóan dörögött valamit üdvözlésképpen, miközben beszállt. **WAGEN DES ÄLTESTEN DER JUDEN**, olvasható a kocsi mindkét oldalára felerősített ezüstfehér táblán. Nem mintha bárkinek kétségei támadhatnának. Egyetlen ilyen kocsi van az egész gettóban.

Az Elnök gyakran vitette magát körbe a gettóban. Miután minden az övé volt, kötelességének érezte, hogy időnként végighajtszon a gettón, és megbizonyosodjon róla, hogy minden a legnagyobb rendben megy; *munkásai* rendezett sorokban várakoznak a falaknál, mielőtt átkelnek a gettó fahídjainak valamelyikén; *gyárai* minden reggel tárt kapukkal várják a beáramló munkások tömegét; *gettórendőrei* a helyükön vannak, és felügyelik, hogy ki ne robbanjon egy sürgősségi zavargás valahol, *munkásai* azonnal munkaeszközeikhez sietnek, és tetterre készen várják, hogy *gyárszirenái* felzúgjanak, ha lehetőség, mindegyik egyszerre, ugyanabban a pillanatban.

Így tettek a gyárszirenák ezen a reggelen is. Teljesen szokványos, derűs, bár egy kissé hűvös hajnalra virradt a gettó. Később a nappal-

li forróságban úgylis hamar felszívódott a pára a levegőből, és ismét meleg lett, mint amilyen egész nyáron volt, s a forróság ennek az iszonytató szeptembernek a végéig kitartott.

Hogy valami nem stimmelt, azt csak akkor vette észre, amikor Kuper bekanyarodott a Dworska utcából a Łagiewnicka utcába. A *Schupo*, a német biztonsági rendőrség által őrzött sorompónál, a Bałut tér bejáratánál tele volt az utca emberekkel, egyikük sem munkába igyekezett. Az Elnök látta, amint hátrafordítják a fejüket, és kezük kinyúlik a kocsni ernyője felé. Egy vagy két ember odakiáltott neki, arcuk furcsán előrenyúlt, eltávolodott a testüktől. Aztán futva megérkeztek Rozenblat emberei, a gettórendőrség körülvette a kocsit, s miután a német rendőrség is kinyitotta a sorompót, baj nélkül behajtottak a térre.

Abramowicz úr már kinyújtotta a kezét, hogy segítsen a leszállásnál. Fuchs kisasszony sebesen közeledett a barakkból, mögötte az összes hivatalnok, telefonos kisasszony és titkár. Az Elnök egyik rémült arcról a másikra nézett, majd megkérdezte: *mit bámulnak úgy?* Az ifjú Abramowicz úr elsőként vette a bátorságot, kilépett a csoportosulásból, majd megköszönte a torkát, s így szólt:

Hát nem tudja, Elnök úr? Az éjjel megjött a parancs.

Kiürítik az összes kórházat, minden beteget és öreget elvisznek!

Több tanúvallomás szól arról, hogyan reagált az Elnök, amikor a hír ily módon végül eljutott hozzá. Bizonyos tanúk szerint egyetlen másodpercig sem habozott. Látták, amint elviharzik a Wesoła utca irányába, hogy amilyen gyorsan csak lehet, kimenekítse legközelebbi hozzátartozóit. Mások szerint nevetés bujkált a pillantásában a hír hallatán. A legvégsőkéig tagadta volna, hogy sor kerülhet bármiféle deportálásra. Hogy történt volna ilyesmi a gettóban az ő tudta nélkül?

De aztán akadtak olyanok is, akik szerint látszott, ahogy az elbizonytalanodás és a rémület egyszerre tör át az Elnök tekintélyt su-

gárhozó maszkján. Elvégre pont ő volt az, aki az egyik beszédében kijelentette: *a mottóm az, hogy legalább tíz perccel meg kell előzni minden német parancsot.* Valamikor az éjszaka folyamán kiadtak egy rendeletet, és Rozenblat parancsnokot nyilvánvalóan értesítették, mivel a gettórendőrséget az utolsó emberig a helyszínre vezényelték. Úgy tűnt, minden érintett személyt értesítettek az Elnök kivételével, aki a kabaréban időzött!